

УДК 796.032 + 796.4 (477) + 069(13)+069(51)

Пуля Ірина Миколаївна
наукова співробітниця,
Національний музей історії України
(Київ, Україна)
irapulya1@gmail.com

Iryna M. Pulya
Research Fellow,
The National Museum of the History of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

**ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ
ТА ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ У ЗМАГАННЯХ ЗІ СПОРТИВНОЇ ГІМНАСТИКИ
НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІЗ ЗБРАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ)**

**THE NATIONAL OLYMPIC COMMITTEE OF UKRAINE'S HISTORY AND
THE UKRAINIAN SPORTSMEN'S ACHIEVEMENTS IN ARTISTIC GYMNASTICS COMPETITIONS
AT THE OLYMPIC GAMES (BASED ON THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE'S
COLLECTION)**

Анотація

У статті за матеріалами із фондової колекції Національного музею історії України досліджено історію заснування та діяльності Національного олімпійського комітету України, описано досягнення українських спортсменів – олімпійських чемпіонів зі спортивної гімнастики: Ю. Титова, С. Захарової, Л. Подкопаєвої.

Ключові слова: Національний олімпійський комітет, Федерація гімнастики України, Юрій Титов, Стелла Захарова, Лілія Подкопаєва.

Abstract

The study is based on the materials of the National Museum of the History of Ukraine's collection. It considers the history of the foundation and activity of the National Olympic Committee of Ukraine. It also describes the achievements of the Ukrainian sportsmen, Olympic champions in artistic gymnastics, such as Yuriy Tytov, Stella Zakharova, Liliia Podkopayeva.

Key words: National Olympic Committee of Ukraine, Ukrainian Gymnastics Federation, Iurii Tytov, Stella Zakharova, Liliia Podkopayeva.

У дослідженнях вітчизняних фахівців, присвячених Національному олімпійському комітету та участі українських збірних у Олімпіадах, є кілька напрямів. Ю. Зайдовий¹ вивчає історію національних олімпійських комітетів (НОК) як елементів міжнародного олімпійського руху, вплив політичних чинників на формування національних олімпійських структур, а також особливості формування цих структур в Україні наприкінці ХХ ст. Н. Сітнікова² досліджує стан державного фінансування олімпійського руху в Україні в часи незалежності, вплив органів державної влади на становлення, розвиток, ефективне функціонування та фінансування спорту у країні. Л. Радченко³ вивчає культурно-освітню складову сучасного олімпійського руху.

У цій розвідці вперше введено в науково-інформаційний обіг експонати з колекції Національного музею історії України (далі – НМІУ), які висвітлюють досягнення олімпійських чемпіонів зі спортивної гімнастики.

У 1879 р. на конгресі в Льежі (Бельгія) з ініціативи президента Бельгійської гімнастичної асоціації Ніколаса Куперуса створили Королівську Бельгійську гімнастичну асоціацію, яку згодом перейменували у Європейську, оскільки до цієї організації увійшли Бельгія, Нідерланди та Франція. В 1921 р. асоціацію реорганізували в Міжнародну федерацію гімнастики. Нині вона об'єднує 130 національних федерацій і входить до Генеральної асоціації міжнародних спортивних

1 Зайдовий Ю. Історико-політичні та організаційні аспекти формування і розвитку Національних олімпійських структур в Україні та країнах Європи: методичний посібник / Львівський державний інститут фізичної культури. – Львів, 2004. – 176 с.; *Його ж.* Особливості входження України в міжнародний олімпійський рух (на прикладі участі в Іграх XXV Олімпіади 1992 року) // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 15. – С. 159–163.

2 Сітнікова Н. Вплив фінансування Олімпійського руху України на основні досягнення в професійному спорті // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2011. – Випуск 2. – С. 49–55; *Її ж.* Системний підхід держави до покращання Олімпійського руху України на сучасному етапі // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2012. – Випуск 1. – С. 49–53; *Її ж.* Шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання зимового олімпійського руху в Україні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2011. – Випуск 1. – С. 177–180.

3 Радченко Л. Місце та роль культури і освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2016. – Випуск 5. – С. 98–101 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: сайт. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_5_29 (дата звернення: 05.12.2020).

федерацій⁴.

Визнаним видом спорту гімнастика стала в 1896 р., коли її внесли у програму перших сучасних Олімпійських ігор. Ця програма складалася з виступів на різноманітних гімнастичних снарядах: коні, кільцях, снарядах для опорного стрибка, брусах, перекладині, канаті. На той час не було командних змагань, тому абсолютну першість не розігрували. На I Олімпіаді не проводили змагання серед жінок, на гімнастичний поміст виходили лише чоловіки. Жіноча гімнастика дебютувала в 1928 р. на IX Олімпіаді у Амстердамі. Спочатку жінки змагалися лише в командній першості, а з XV Олімпійських ігор (1952, Гельсінкі, Фінляндія) виступають у особистій першості у багатоборстві (опорні стрибки, бруси, колода, вільні вправи) і в окремих видах. Із XI Олімпійських ігор чоловіча програма змагань набула сучасного вигляду: вільні вправи, кінь, кільця, опорні стрибки, бруси, перекладина. Змагання зі спортивної гімнастики для жінок охоплюють вправи на брусах, колоді, опорні стрибки й вільні вправи⁵.

Найважливішими змаганнями зі спортивної гімнастики є Олімпійські ігри, Чемпіонат світу зі спортивної гімнастики, Чемпіонати Європи зі спортивної гімнастики, Всесвітні та Європейські ігри. Щороку в українській столиці відбуваються міжнародні змагання Стелли Захарової “Ukraine International Cup”⁶.

Історія олімпійського руху в Україні розпочалася в 1952 р., коли українські спортсмени у складі збірної команди Радянського Союзу вперше взяли участь у XV Олімпійських іграх у Гельсінкі.

У 1952–1990 рр. олімпійський рух в Україні розвивався та зміцнювався. Українські атлети становили щонайменше 25% кожної олімпійської команди СРСР.

Цього року Національний олімпійський комітет України (далі – НОК України) святкує 30-річчя. Рішення про його заснування 22 грудня 1990 р. прийняла I Генеральна асамблея засновників. Рух за самостійне представництво нашої держави на міжнародних змаганнях постав у умовах т. зв. перебудови. В Києві при Управі Народного Руху України за ініціативою тодішнього голови Республіканської федерації санного спорту Валерія Шутого розпочав діяльність Український національний олімпійський комітет (УНОК). Новоутворена організація, домагаючись свого визнання, розгорнула бурхливе листування з міжнародними спортивними організаціями, зокрема з Міжнародним олімпійським комітетом (далі – МОК). Ідею самостійного НОК України підтримала спортивна преса. Наприкінці 1988 р. “Спортивна газета” друкувала листи громадян із підтримкою означеної ідеї. Редколегія видання доручила висвітлювати цей напрям журналістці, призерці XVII Олімпійських ігор у Римі Л. Радченко. Із глибоким знанням теми вона подавала матеріали, які допомагали спортивній громадськості краще збагнути суть проблеми. На шпальтах газети розмістили Статут Олімпійського комітету України, навколо якого розгорнулася дискусія. Учасники дебатів виступали проти того, щоб НОК України став підрозділом Олімпійського комітету СРСР (далі ОК СРСР) без права самостійного виходу на міжнародну арену. Статут НОК самостійно розробили члени незалежної ініціативної групи В. Сікач, В. Кузько та В. Шутий. 12 березня 1990 р. у Львові активісти заснували Підготовчий комітет зі створення Української спортивної асоціації (далі – УСА). У травні на Установчих зборах головою Львівської організації УСА обрали фізкультурного працівника, згодом народного депутата Я. Кендзьора, а під головуванням В. Шутого створили Українську національну олімпійську комісію “Руху”. У Петиції, надрукованій 13 жовтня 1990 р. у “Спортивній газеті”, йшлося про те, що УНОК, створений ще 1918 р., відновлює свою роботу. Варто зазначити, що створення НОК Української Народної Республіки справді проголосили, проте МОК не встиг розглянути це подання. А через кілька місяців молода українська держава УНР припинила існування.

Справа зрушила з місця, коли в липні 1990 р. Верховна Рада УРСР призначила головою Державного комітету Української РСР у справах молоді, фізичної культури та спорту дворазового олімпійського чемпіона, спринтера В. Борзова, який у 1972 р. в Мюнхені вперше в історії Олімпійських ігор здолав темношкірих атлетів на 100- та 200-метрівці. Він був міністром у справах молоді та спорту УРСР та міністром України у справах молоді та спорту (1991–1996), президентом Федерації легкої атлетики (1996–2012); нагороджений Орденом “Знак пошани” (1971), Орденом Леніна (1972), Орденом Дружби народів (1976), Почесною грамотою Президії ВР УРСР (1976), Почесною відзнакою Президента України (1996)⁷, Орденом “За заслуги” I та II ст. (1999, 2002)⁸, Орденом князя Ярослава Мудрого V ст. (2004)⁹, Орденом Данила Галицького

4 Попович В. Розвиток спортивної гімнастики в Україні // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: збірник наукових матеріалів. – 2008. – Львів. – С. 3–7 [Електронний ресурс] Репозитарій Львівського державного університету фізичної культури: сайт. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/18572/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%92.%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA....pdf> (дата звернення: 05.12.2020).

5 Жіноча спортивна гімнастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-rg.com.ua/people/predmetyi/> (дата звернення: 05.12.2020).

6 Чоловіча спортивна гімнастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-rg.com.ua/people/predmetyi/> (дата звернення: 05.12.2020).

7 Указ Президента України № 664/96 від 7 серпня 1996 року “Про нагородження Почесною відзнакою Президента України” // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664/96#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

8 Указ Президента України № 1355/99 від 20 жовтня 1999 року “Про нагородження відзнакою Президента України – орденом «За заслуги»” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1355/99#Text> (дата звернення: 05.12.2020); Указ Президента України № 1078/2002 від 29 листопада 2002 року “Про відзначення державними нагородами України чемпіонів та призерів Олімпійських ігор, тренерів та організаторів спортивного руху” [Електронний ресурс]. Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078/2002#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

9 Указ Президента України № 1277/2004 від 20 жовтня 2004 року “Про нагородження В. Борзова орденом князя Ярослава Мудрого” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1277/2004#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

(2008)¹⁰.

У 1990 р. відповідні державні органи управління галуззю фізичної культури і спорту України розробили перший проєкт Хартії Олімпійського комітету України (далі – ОКУ). Його запропонували обговорити в регіонах. Цей проєкт був недосконалим, не враховував тодішньої політичної ситуації, яка наближала Україну до незалежності. У Хартії ще передбачалася цілковита підлеглисть ОКУ НОК СРСР. Завданням ОКУ, згідно із планами авторів проєкту, мала бути підготовка спортивних резервів для збірних команд СРСР, а не самостійний виступ на міжнародних змаганнях.

Розпочалася робота з розробки Статуту НОК, законодавчої бази, програми діяльності. Перша сесія Генеральної асамблеї засновників НОК України відбулася 22 грудня 1990 р. в актовому залі Київського державного інституту фізичної культури. Делегатами сесії обрали 210 осіб з усіх регіонів України, вони представляли національні федерації, спортивні товариства й відомства, державні органи та установи, громадські організації, засоби масової інформації. Другий варіант Хартії, який представили Генеральній асамблеї засновників НОК України, суттєво відрізнявся від першого проєкту, тож саме цю другу редакцію і затвердили 22 грудня 1990 р. Першим президентом українського НОК майже одногослосно обрали В. Борзова. Саме із 22 грудня 1990 р. почав діяти НОК України¹¹.

Процес офіційного олімпійського визнання України супроводжувався входженням національних спортивних федерацій України в міжнародні федерації та повністю завершився в 1992 р. У вересні 1993 р. НОК України офіційно визнав Міжнародний олімпійський комітет. Належність України до авторитетних спортивних держав світу засвідчило в 1994 р. членство в МОК тодішнього президента НОК України та міністра молоді та спорту В. Борзова. У 2000 р. членом МОК став ще один видатний український олімпієць – легкоатлет С. Бубка.

У 1992 р. олімпійський рух в Україні став самостійним і відразу зіштовхнувся з великою кількістю проблем: докорінною перебудовою суспільства, складною економічною кризою, політичною нестабільністю, відсутністю структур керування олімпійським спортом, представництв у міжнародних структурах, кваліфікованих суддів із олімпійських видів спорту, досвідчених тренерів збірних олімпійських команд, достатньої фінансової бази спорту вищих досягнень, серйозної підтримки держави.

Слід зазначити, що до 1992 р. підготовку збірних олімпійських команд на 90% здійснювали московські фахівці. Винятком були деякі видатні українці, які мали значний досвід роботи головними та старшими тренерами збірних олімпійських команд.

У 1992 р. на XVI зимових Олімпійських іграх у Альбервілі та на XXV літній Олімпіаді у Барселоні спортсмени молодії української держави не мали можливості виступати окремими командами, оскільки МОК офіційно ще не визнав НОК України. Провідні українські атлети виступали у складі Об'єднаної команди країн СНД та Грузії. На XXV літній Олімпіаді у Барселоні спортсмени України в командних і особистих змаганнях загалом здобули 40 медалей: 17 золотих, 14 срібних, 9 бронзових.

У лютому 1994 р. на XVII зимових Олімпійських іграх у норвезькому Ліллегаммері збірна України вперше виступала незалежною командою. Дебют видався достатньо успішним – золота і бронзова медалі, 18 очок у неофіційному 38-му командному заліку. Першою українською чемпіонкою на цих змаганнях стала відома спортсменка О. Баюл – 16-річна фігуристка із Дніпропетровська, чемпіонка світу (1993), здобула золоту медаль у жіночому фігурному катанні. Бронзову медаль у змаганні з біатлону в гонці на 7,5 км виборола В. Цербе. У неофіційному командному заліку українські олімпійці посіли 13-те місце¹².

На XXVI Олімпійських іграх у Атланті (США) спортсмени незалежної України здобули 34 медалі: 10 золотих, 5 срібних, 19 бронзових. Олімпійськими чемпіонами стали відомі представники уславленої української школи спортивної гімнастики Л. Подкопаєва (двічі – багатоборство та вільні вправи) та Р. Шаріпов (вправи на брусах)¹³.

Чоловіча спортивна гімнастика в колекції НМІУ представлена речами українського гімнаста, олімпійського чемпіона Ю. Титова, який народився 27 листопада 1935 р. в Омську (Росія). В 1944 р. його сім'я переїхала до Києва. Коли Юрієві було 14 років, друг запропонував йому сходити в гімнастичний зал на тренування, оскільки у післявоєнний час вважалося престижним відвідувати спортивні секції. Вчитель фізкультури П. Семеновський набирав охочих у гімнастичну групу. Під час підготовки до районних змагань викладач звернувся до Київського державного інституту фізичної культури по допомогу у підготовці юних гімнастів. Куратором тренувань призначили молодого гімнаста С. Ярохіна. Знайомство Ю. Титова із цим спортсменом стало історичною миттю. Майбутній легендарний творчий дует проіснував 18 років. Тренуючись в Інституті фізкультури в одному залі з відомими майстрами того часу – О. Мишаковим (майбутнім наставником титулованих гімнастів Л. Латиніної та Б. Шахліна), А. Ібадулаєвим, В. Чукаріним (легендою вітчизняного та міжнародного помостів), Ю. Титов потрапив у середовище дорослої гімнастики. В 1953 р. хлопець вступив до Київського політехнічного інституту здобувати фах інженера, проте провчився там лише два роки, оскільки захоплення спортивною гімнастикою перемогло (тренувався в київському клубі “Буревісник”). Юрій обрав навчання в Київському державному інституті фізичної культури, закінчив його в 1959 р., а в 1962 р. – аспірантуру цього самого ВНЗ. В 1955 р. Ю. Титов потрапив у шістку найсильніших гімнастів

10 Указ Президента України № 804/2008 від 4 вересня 2008 року “Про відзначення державними нагородами України спортсменів, тренерів та фахівців національної збірної команди України на XXIX літніх Олімпійських іграх” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804/2008#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

11 Історія Національного олімпійського комітету України [Електронний ресурс] Національний олімпійський комітет України. – Режим доступу: <http://noc-ukr.org/about/history> (дата звернення: 05.12.2020).

12 Там само.

13 Фізкультурно-спортивний рух в Україні [Електронний ресурс] StudFiles: файловий архів студентів. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/3569363/page:2> (дата звернення: 05.12.2020).

у першості СРСР і завдяки цьому став кандидатом у збірну СРСР. Дебютуючи на Олімпійських іграх 1956 р. в Мельбурні за збірну СРСР, 20-річний Ю. Титов здобув чотири медалі: золото в команді, срібло на перекладині, бронзу в опорному стрибку й абсолютну першість. У 1966 р. спортсмен завершив спортивну кар'єру, протягом якої завоював 33 медалі, з них – 11 золотих¹⁴.

У 1965 р. дружина Ю. Титова передала до музею спортивні реліквії чоловіка: Диплом XVI Олімпійських ігор за друге місце на перекладині (Мельбурн, 1956), Диплом XVII Олімпійських ігор за друге місце (Рим, 1960). У зібранні НМІУ представлено шкіряну накладку для руки, що належала спортсменові (рис. 1), та фотографії заслуженого майстра спорту з гімнастики Ю. Титова на I місці п'єдесталу пошани у Тбілісі (1961) і під час виступу на кільцях у 1963 р.¹⁵.

У 2011 р. українська гімнастка, олімпійська чемпіонка Стелла Захарова подарувала музею комплекс матеріалів, пов'язаних зі своїми спортивними досягненнями, зокрема чешки, в яких вона виступала на XXII літніх Олімпійських іграх¹⁶ (рис. 2).

С. Захарова народилася 12 липня 1963 р. в Одесі. Її мама була танцівницею Одеського оперного театру, тато – кандидатом у майстри спорту, займався парашутним спортом. У 1970 р. батьки записали доньку в секцію спортивної гімнастики. Дідусь, який працював на фабриці, виготовив колоду для тренувань удома. Щодня спортивний снаряд виносили у двір будинку, і Стелла відшліфовувала вправи. За три роки родина переїхала до Кишинєва. Там у місцевій спортивній школі-інтернаті дівчинка почала працювати із тренером В. Куца, завдяки чому у 1976 р. 13-річна спортсменка вступила до молодіжної збірної СРСР. Свою першу перемогу на Всесоюзній спартакіаді із багатоборства С. Захарова здобула в 1976 р. Того самого року посіла друге місце в юнацькому чемпіонаті країни, виступаючи за спортивне товариство “Трудові резерви”.

У зібранні НМІУ зберігається фотографія С. Захарової, зроблена під час виконання спортсменкою вправи на колоді на Всесоюзному змаганні зі спортивної гімнастики 1976 р., та паспорт до призу, яким нагородили С. Захарову у 1976 р. за перемогу в довільних вправах на Всесоюзних особистих змаганнях із окремих видів багатоборства¹⁷. В 1977–1978 рр. дівчина здобула низку перемог у опорному стрибку та вільних вправах. Стелла стала першою жінкою-гімнасткою, яка застосувала у вільних вправах три подвійні обернені стрибки перекидом. У Кишинєві її помітили українські спортивні керівники, які відбирали кандидатів до олімпійської збірної. Як перспективна спортсменка, в 1978 р. Стелла перейшла до спортивної школи Києва. На Кубку світу в Токіо (1979) 16-річна гімнастка перемогла у багатоборстві та на брусах, обігравши легендарну румунку Н. Команечі. На Чемпіонаті світу у США (1979) С. Захарова завоювала срібну медаль, поступившись у командному заліку своїм головним конкурентам – збірній Румунії. На Олімпіаді 1980 р. в Москві спортсменка стала володаркою золотої медалі. Після перемоги їй присвоїли звання заслуженого майстра спорту СРСР. Того самого року С. Захарова стала абсолютною чемпіонкою світу, виграла срібло у стрибках та бронзу – на брусах. Після закінчення в 1985 р. Київського державного інституту фізичної культури у спортивну гімнастику повернулася вже в іншому статусі, ставши в 1989 р. суддею всесоюзної категорії. Проте залишила суддівство й того ж таки 1989-го разом із сім'єю переїхала до Швеції, де працювала у приватній спортивній школі. В 1997 р. повернулася до України, у 2000 р. створила та очолила Міжнародний благодійний фонд “Спорт і діти” Тоді ж заснувала щорічний Міжнародний турнір зі спортивної гімнастики на Кубок Стелли Захарової. У 2002 р. чемпіонка відкрила Клуб спортивної гімнастики ім. Стелли Захарової, а в 2003 р. – дитячу спортивну школу. У 2004 р. стала президентом Федерації гімнастики України¹⁸. Серед цікавих предметів колекції НМІУ – Нагорода IX Міжнародного турніру “STELLA ZAKHAROVA CUP” у командних змаганнях серед юніорів (рис. 3) та багатоборстві серед юніорів (рис. 4), брошура “Стелла Захарова. Кубок-2005–2006”¹⁹. Турнір став однією з найвизначніших масштабних щорічних подій у спортивному житті України. Цей захід відбувається у двох вікових групах: юніори та дорослі. Вони змагаються у багатоборстві, у командах та на загальний результат. За кожен із означених видів змагань спортсмен отримує приз “STELLA ZAKHAROVA CUP”.

Олімпійська чемпіонка незалежної України Лілія Подкопаєва народилася 15 серпня 1978 р. в Донецьку. Батьки розлучилися, коли дівчинці минуло два роки, і її виховували мама, бабуся та дідусь. Лілія була дуже енергійною, тому бабуся повела 5-річну онуку до Палацу спорту “Динамо”, сказавши тренеру Л. Пугачовій: “Ми прийшли сюди не для здоров'я, а по медалі”. Тренування з гімнастики розпочиналось о 7.00, тому потрібно було прокидатись о 5.00. Але, коли Лілії запропонували спробувати інші види спорту, вона відмовилася. Із п'ятирічного віку дівчинка тренувалася тричі на день. Згодом додалося навчання в Донецькій загальноосвітній школі № 3. Як перспективну спортсменку, Лілію запросили тренуватися до олімпійської бази, де вона відточувала майстерність по вісім годин щодня, експериментуючи із тренерами, вигадуючи нові гімнастичні елементи. В 1993 р. вперше взяла участь у міжнародних змаганнях. У 1994 р. отримала звання заслуженого майстра спорту України. В 1995 р. стала абсолютною чемпіонкою світу та виграла Кубок Європи, в 1996 р. у Великобританії завоювала абсолютну першість. Л. Подкопаєва виборолла почесне право представляти Україну на Олімпійських іграх 1996 р. у Атланті (США). В гімнастичному залі не було вільних місць. Подивитися змагання

14 Штак А. Сердцебиение от Титова [Електронний ресурс] Sport.ua: загальноспортивний новинний портал. – Режим доступу: <https://sport.ua/news/110556-serdtebieenie-ot-titova> (дата звернення: 05.12.2020).

15 Національний музей історії України (далі – НМІУ). – Фонди. – Колекційний опис № 73 “Юрій Титов та Валерій Кузьменко – майстри з гімнастики та тенісу”. – РД-3939, РД-3938, Шк-148, ФД-1241, Ф-19 773.

16 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 828 “Спортивна слава України”. – Т-9575, Т-9576.

17 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 828 “Спортивна слава України”. – ФД- 6247, РД-12623.

18 Дубровін С. Стелла Захарова-Хлус: “Здоров'я дітей – це те, чого ми прагнемо, розвиваючи спорт у нашій країні” // Віче. – 2014. – № 1–2. – С. 68–69 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: сайт. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_1-2_33 (дата звернення: 05.12.2020); Стелла Захарова: Біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stellazakharova.com.ua/info.php> (дата звернення: 05.12.2020).

19 НМІУ. – Фонди. Колекційний опис № 828 “Спортивна слава України”. – Ід-1446, Ід-1447, ЛД-8535.

прийшов із сім'єю тодішній американський Президент Білл Клінтон. Після першої вправи Л. Подкопаєва посіла шосте місце в загальному заліку. На брусах вона була другою, поступившись американці. За виступ на колоді отримала найвищий бал. Останнім номером були вільні вправи – сильний бік української гімнастики. За вільні вправи під музику Д. Россіні у її виконанні з подвійним сальто вперед із поворотом на 180° Лілія отримала 9,887 балів. Це сальто досі ніхто зі спортсменів не спромігся повторити, ні жінки, ні чоловіки. У Атланті Лілія завоювала два золоті – за вільні вправи та у абсолютній першості, й срібло за вправи на колоді. У колекції НМІУ зберігаються речі, які передала Л. Подкопаєва, вони засвідчують її успіх на Олімпіаді у Атланті: гімнастичне трико (рис. 5) та чешки, в яких гімнастка виступала на змаганнях (рис. 6); підбірка фотографій Л. Подкопаєвої, зроблених під час її виступу на арені на XXVI літніх Олімпійських іграх 1996 р.; спортивний тренувальний костюм (куртка та брюки), спортивний кашкетик “Georgia AT”. Високо оцінюючи вклад у успіх ігор XXVI Олімпіади, на знак визнання абсолютній чемпіонці та срібній призерці Л. Подкопаєвій вручили подяку від Президента МОК Х. А. Самаранча та Президента Олімпійського оргкомітету Атланти У. П. Пейна. У фалеристичному зібранні НМІУ зберігається колекція значків, випущених до XXVI літньої Олімпіади у Атланті: нагрудний значок “Georgia Dome* Atlanta 1996 *Site of Olympic Gymnastics” олімпійської чемпіонки та призерки XXVI літніх Олімпійських ігор зі спортивної гімнастики Л. Подкопаєвої (із сертифікатом), нагрудний значок “United States Gymnastics Federation”, випущений до XXVI літньої Олімпіади 1996 р. А до 100-річчя відродження олімпійського руху (1896–1996) дворазовій олімпійській чемпіонці Л. Подкопаєвій вручили сувенірну таріль. Гімнастка передала до НМІУ й пам'ятний вимпел “Ukraine* 100* Atlanta 1996”, на якому залишила свій автограф²⁰.

Після закінчення спортивної кар'єри Л. Подкопаєва заснувала й очолила Міжнародний благодійний фонд “Здоров'я поколінь”. З метою популяризації спортивної гімнастики та здорового способу життя організувала Міжнародний спортивний фестиваль “Золота Лілія”, що з успіхом відбувався в Києві. У 2004 р. стала національним послом у Раді Європи з питань спорту, толерантності й чесної гри. У 2005 р. була Послом доброї волі ООН з питань СНІДУ, має нагороди ООН за боротьбу з ВІЛ/СНІДом. Ім'я Л. Подкопаєвої увічнене у Всесвітній залі слави (Оклахома-Сіті, США). Вона нагороджена почесними грамотами урядів США, Китаю, Румунії, Білорусі, Польщі, Японії²¹.

Завдяки своїм таланту і працьовитості Л. Подкопаєва стала володаркою 45 золотих, 21 срібної та 14 бронзових медалей лише на міжнародних змаганнях, не враховуючи національні першості. Має відзнаки Президента та Кабінету міністрів України: Почесна відзнака Президента України (21.12.1995) за видатні досягнення, вагомий особистий внесок в утвердження авторитету України у світовому спортивному співтоваристві²²; Відзнака Президента України – хрест “За мужність” (07.08.1996) за видатні спортивні перемоги на XXVI літніх Олімпійських іграх в Атланті, особистий внесок у піднесення авторитету і престижу України у світі²³; Орден “За заслуги” II ст. (29.11.2002) – за значний особистий внесок у розвиток фізичної культури і спорту в Україні, досягнення найвищих спортивних результатів на Олімпійських іграх²⁴; Орден княгині Ольги III ст. (16.01.2009) – за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України²⁵.

Отже, підсумуймо. У статті описано формування спортивної гімнастики та внесення її у програму перших сучасних Олімпійських ігор 1896 р. З науково-історичної позиції досліджено заснування та діяльність Національного олімпійського комітету, який діяв із жовтня 1990-го по вересень 1991 р. та певним чином вплинув на формування олімпійських структур в Україні. Утворення в 1990 р. УНОК активізувало процеси формування НОК України, який отримав визнання загальнодержавне та на рівні МОК у 1993 р. Створення НОК України 22 грудня 1990 р. дало можливість самостійно керувати спортивними федераціями та представляти Україну на Олімпійських іграх, чемпіонатах Європи та світу, налагоджувати зв'язки з Міжнародним олімпійським комітетом. У дослідженні висвітлено досягнення українських спортсменів у спортивній гімнастиці радянської доби та незалежної України на матеріалах із колекції НМІУ: олімпійського чемпіона, заслуженого майстра спорту Ю. Титова, чемпіонки зі спортивної гімнастики на XXII літніх Олімпійських іграх С. Захарової, дворазової чемпіонки зі спортивної гімнастики на XXVI літніх Олімпійських іграх, заслуженого майстра спорту України Л. Подкопаєвої.

20 НМІУ. – Фонди. Колекційний опис № 645 “Фізична культура і спорт. Участь Збірної України у 26 літніх Олімпійських іграх (м. Атланта, штат Джорджія, США): 19 липня – 4 серпня 1996 р. Вклад українських спортсменів у розвиток олімпійського спорту”. – Т-9128, Шк-368, ФД-5290, Т-9129, Т-9130, Т-9121, РД-11169, МДМ-4457, МДМ-4458, Мт-2981, Т-9120.

21 *Снісар Є.* Четверть століття з “Людиною року”. Літопис сучасного успіху. Історія № 2: Лілія Подкопаєва [Електронний ресурс] Наш: сайт інформаційного телеканалу. – Режим доступу: <https://nash.live/news/society/chvert-stolitja-z-ljudinoju-roku-litopis-suchasnoho-uspikhu-istorija-2-lilija-podkorajeva.html> (дата звернення: 05.12.2020).

22 Указ Президента України № 1171/95 від 21 грудня 1995 року “Про нагородження Почесною відзнакою Президента України” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171/95#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

23 Указ Президента України № 662/96 від 7 серпня 1996 року “Про нагородження відзнакою Президента України хрестом «За мужність»” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662/96#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

24 Указ Президента України № 1078/2002 від 29 листопада 2002 року “Про відзначення державними нагородами України чемпіонів та призерів Олімпійських ігор, тренерів та організаторів спортивного руху” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078/2002#Text> (дата звернення: 05.12.2020).

25 Указ Президента України № 26/2009 від 16 січня 2009 року “Про відзначення державними нагородами України” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/262009-8458> (дата звернення: 05.12.2020).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Дубровін С. Стелла Захарова-Хлус: “Здоров’я дітей – це те, чого ми прагнемо, розвиваючи спорт у нашій країні” // Віче. – 2014. – № 1–2. – С. 68–69 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: сайт. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_1-2_33 (дата звернення: 05.12.2020). – Назва з екрана.
- Жіноча спортивна гімнастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-rg.com.ua/people/predmety/> (дата звернення: 05.12.2020).
- Зайдовий Ю. Історико-політичні та організаційні аспекти формування і розвитку Національних олімпійських структур в Україні та країнах Європи: методичний посібник / Львівський державний інститут фізичної культури. – Львів, 2004. – 176 с.
- Зайдовий Ю. Особливості входження України в міжнародний олімпійський рух (на прикладі участі в Іграх XXV Олімпіади 1992 року) // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 15. – С. 159–163.
- Історія Національного олімпійського комітету України [Електронний ресурс] Національний олімпійський комітет України. – Режим доступу: <http://noc-ukr.org/about/history/> (дата звернення: 05.12.2020).
- Національний музей історії України (далі НМІУ). – Фонди. – Колекційний опис № 73 “Юрій Титов та Валерій Кузьменко – майстри з гімнастики та тенісу”.
- НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 645 “Фізична культура і спорт. Участь Збірної України у 26 літніх Олімпійських іграх (м. Атланта, штат Джорджія, США): 19 липня – 4 серпня 1996 р. Вклад українських спортсменів у розвиток олімпійського спорту”.
- НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 828 “Спортивна слава України”.
- Попович В. Розвиток спортивної гімнастики в Україні // Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики: збірник наукових матеріалів. Львів, 2008. – С. 3–7 [Електронний ресурс] Репозитарій Львівського державного університету фізичної культури: сайт. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/18572/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%92.%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA....pdf> (дата звернення: 05.12.2020).
- Радченко Л. Місце та роль культури і освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2016. – Випуск 5. – С. 98–101 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: сайт. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_5_29 (дата звернення: 05.12.2020).
- Сітнікова Н. Шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання зимового олімпійського руху в Україні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2011. – Випуск 1. – С. 177–180.
- Сітнікова Н. Вплив фінансування Олімпійського руху України на основні досягнення в професійному спорті // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2011. – Випуск 2. – С. 49–55.
- Сітнікова Н. Системний підхід держави до покращання Олімпійського руху України на сучасному етапі // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2012. – Випуск 1. – С. 49–53.
- Снісар Є. Чверть століття з “Людиною року”. Літопис сучасного успіху. Історія № 2: Лілія Подкопаєва [Електронний ресурс] Наш: сайт інформаційного телеканалу. – Режим доступу: <https://nash.live/news/society/chvert-stolittja-z-ljudinoju-roku-litopis-suchasnoho-uspikhu-istorija-2-lilija-podkopaeva.html> (дата звернення: 05.12.2020).
- Стелла Захарова: Біографія [Електронний ресурс] StellaZakharovaCup: офіційний сайт Стелли Захарової. – Режим доступу: <http://stellazakharova.com.ua/info.php> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 1171/95 від 21 грудня 1995 року “Про нагородження Почесною відзнакою Президента України” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171/95#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 662/96 від 7 серпня 1996 року “Про нагородження відзнакою Президента України хрестом «За мужність»” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662/96#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 664/96 від 7 серпня 1996 року “Про нагородження Почесною відзнакою Президента України” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664/96#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 1355/99 від 20 жовтня 1999 року “Про нагородження відзнакою Президента України – орденом «За заслуги»” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1355/99#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 1078/2002 від 29 листопада 2002 року “Про відзначення державними нагородами України чемпіонів та призерів Олімпійських ігор, тренерів та організаторів спортивного руху” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078/2002#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 1277/2004 від 20 жовтня 2004 року “Про нагородження В. Борзова орденом князя Ярослава Мудрого” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1277/2004#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 804/2008 від 4 вересня 2008 року “Про відзначення державними нагородами України спортсменів,

- тренерів та фахівців національної збірної команди України на XXIX літніх Олімпійських іграх” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804/2008#Text> (дата звернення: 05.12.2020).
- Указ Президента України № 26/2009 від 16 січня 2009 року “Про відзначення державними нагородами України” [Електронний ресурс] Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/262009-8458> (дата звернення: 05.12.2020).
- Фізкультурно-спортивний рух в Україні [Електронний ресурс] StudFiles: файловий архів студентів. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/3569363/page:2> (дата звернення: 05.12.2020).
- Чоловіча спортивна гімнастика – Режим доступу: <http://ukraine-rg.com.ua/people/predmetyi/> (дата звернення: 05.12.2020).
- Шлак А. Сердцебиение от Титова [Електронний ресурс] Sport.ua: загальноспортивний новинний портал. – Режим доступу: <https://sport.ua/news/110556-serdtsebieenie-ot-titova> (дата звернення: 05.12.2020).

REFERENCES

- Dubrovin S. 2014. Stella Zakharova-Khlus: Zdorovia ditei – tse te, choho my prahnemo, rozvyvaiuchy sport u nashii kraini. *Viche*, no. 1–2, pp. 68–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_1-2_33 (data zvernennia: 05.12.2020).
- Zhinocha sportyvna himnastyka. URL: <http://ukraine-rg.com.ua/people/predmetyi> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Zaidovyi Iu. 2004. Istoryky-politychni ta orhanizatsiini aspekty formuvannia i rozvytku Natsionalnykh olimpiiskykh struktur v Ukraini ta krainakh Evropy: metodychnyi posibnyk / Lvivskiy derzhavnyi instytut fizychnoi kultury. Lviv.
- Zaidovyi Iu. 2003. Osoblyvosti vkhodzhennia Ukrainy v mizhnarodnyi olimpiiskyi rukh (na prykladi uchasti v Ihrakh 25 Olimpiady 1992 roku). *Pedahohika, psykhohihiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, no. 15, pp. 159–163.
- Istoriia Natsionalnogo olimpiiskoho komitetu Ukrainy. *Natsionalnyi olimpiiskyi komitet Ukrainy*. URL: <http://noc-ukr.org/about/history> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy (dali NMIU). Fondy. Kolektsiinyi opys no. 73 Iurii Tytov ta Valerii Kuzmenko – maistry z himnastyky ta tenisu.
- NMIU. Fondy. Kolektsiinyi opys no. 645 Fizychna kultura i sport. Uchast Zbirnoi Ukrainy u 26 litnikh Olimpiiskykh ihrakh (m. Atlanta, shtat Dzhordzhia, SShA): 19 lypnia – 4 serpnia 1996 r. Vklad ukrainskykh sportsmeniv u rozvytok olimpiiskoho sportu.
- NMIU. Fondy. Kolektsiinyi opys no. 828 Sportyvna slava Ukrainy.
- Popovych V. 2008. Rozvytok sportyvnoi himnastyky v Ukraini. *Suchasni problemy rozvytku teorii ta metodyky himnastyky: zbirnyk naukovykh materialiv*. Lviv, pp. 3–7. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/18572/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%92.%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA....pdf> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Radchenko L. 2016. Mistse ta rol kultury i osvity v stratehii rozvytku suchasnoho olimpiiskoho rukhu. *Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)*, vol. 5, pp. 98–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_5_29 (data zvernennia: 05.12.2020).
- Sitnikova N. 2011. Shliakhy vdoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho rehuliuвання zymovoho olimpiiskoho rukhu v Ukraini. *Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 1, pp. 177–180.
- Sitnikova N. 2011. Vplyv finansuvannia Olimpiiskoho rukhu Ukrainy na osnovni dosiahnennia v profesiinomu sporti. *Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 2, pp. 49–55.
- Sitnikova N. 2012. Systemnyi pidkhid derzhavy do pokrashchannia Olimpiiskoho rukhu Ukrainy na suchasnomu etapi. *Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 1, pp. 49–53.
- Snisar Ie. Chvert stolittia z Liudynoiu roku. Litopys suchasnoho uspihu. Istoriiia no. 2: Liliia Podkopaieva. URL: <https://nash.live/news/society/chvert-stolittja-z-ljudinoju-roku-litopis-suchasnoho-uspikhu-istorija-2-lilija-podkopajeva.html> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Stella Zakharova: Biohrafia. URL: <http://stellazakharova.com.ua/info.php> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 1171/95 vid 21 hrudnia 1995 roku Pro nahorodzhennia Pochesnoiu vidznakoiu Презыдента Украйны. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171/95#Text> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 662/96 vid 7 serpnia 1996 roku Pro nahorodzhennia vidznakoiu Презыдента Украйны khrestom Za muzhnist. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662/96#Text> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 664/96 vid 7 serpnia 1996 roku Pro nahorodzhennia Pochesnoiu vidznakoiu Презыдента Украйны. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664/96#Text> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 1355/99 vid 20 zhovtnia 1999 roku Pro nahorodzhennia vidznakoiu Презыдента Украйны – ordenom Za zasluhy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1355/99#Text> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 1078/2002 vid 29 lystopada 2002 roku Pro vidznachennia derzhavnymy nahorodamy Украйны chempioniv ta pryzeriv Olimpiiskykh ihor, treneriv ta orhanizatoriv sportyvnoho rukhu. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078/2002#Text> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 1277/2004 vid 20 zhovtnia 2004 roku Pro nahorodzhennia V. Borzova ordenom kniazia Iaroslava Mudroho. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1277/2004#Text> (data zvernennia: 05.12.2020).
- Указ Презыдента Украйны no. 804/2008 vid 4 veresnia 2008 roku Pro vidznachennia derzhavnymy nahorodamy Украйны sportsmeniv, treneriv ta fakhivtsiv natsionalnoi zbirnoi komandy Украйны na 29 litnikh Olimpiiskykh ihrakh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/804/2008#Text (data zvernennia: 05.12.2020).

Ukaz Prezydenta Ukrainy no. 26/2009 vid 16 sichnia 2009 roku Pro vidznachennia derzhavnyu nahorodamy Ukrainy. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/262009-8458> (data zvernennia: 05.12.2020).

Fizkulturno-sportyvnyi rukh v Ukraini. URL: <https://studfiles.net/preview/3569363/page:2> (data zvernennia: 05.12.2020).

Cholovicha sportyvna himnastyka. URL: <http://ukraine-rg.com.ua/people/predmetyi/> (data zvernennia: 05.12.2020).

Shpak A. Serdtsebieenie ot Titova. URL: <https://sport.ua/news/110556-serdtsebieenie-ot-titova> (data zvernennia: 05.12.2020).

Перелік ілюстрацій:

Рис. 1. Накладка шкіряна на руку олімпійського чемпіона, заслуженого майстра спорту Юрія Титова. Київ, 1964 р.

Рис. 2. Чешки спортивні чемпіонки із спортивної гімнастики на XXII літніх Олімпійських іграх Стелли Захарової. Кін. 1970-х рр.

Рис. 3. Нагорода IX Міжнародного турніру “STELLA ZAKHAROVA CUP” у командних змаганнях серед юніорів. поч. 2000-х рр. Україна.

Рис. 4. Нагорода IX Міжнародного турніру “STELLA ZAKHAROVA CUP” у багатоборстві серед юніорів. поч. 2000-х рр. Україна.

Рис. 5. Трико гімнастичне дворазової чемпіонки зі спортивної гімнастики на XXVI літніх Олімпійських іграх, Заслуженого майстра спорту України Лілії Подкопасової. 1996 р. США, фірма “Elite Sportswear”.

Рис. 6. Чешки спортивні дворазової чемпіонки зі спортивної гімнастики на XXVI літніх Олімпійських іграх, Заслуженого майстра спорту України Лілії Подкопасової. 1990-ті рр.



Рис. 1



Рис. 2, 3



Рис. 4



Рис. 5, 6